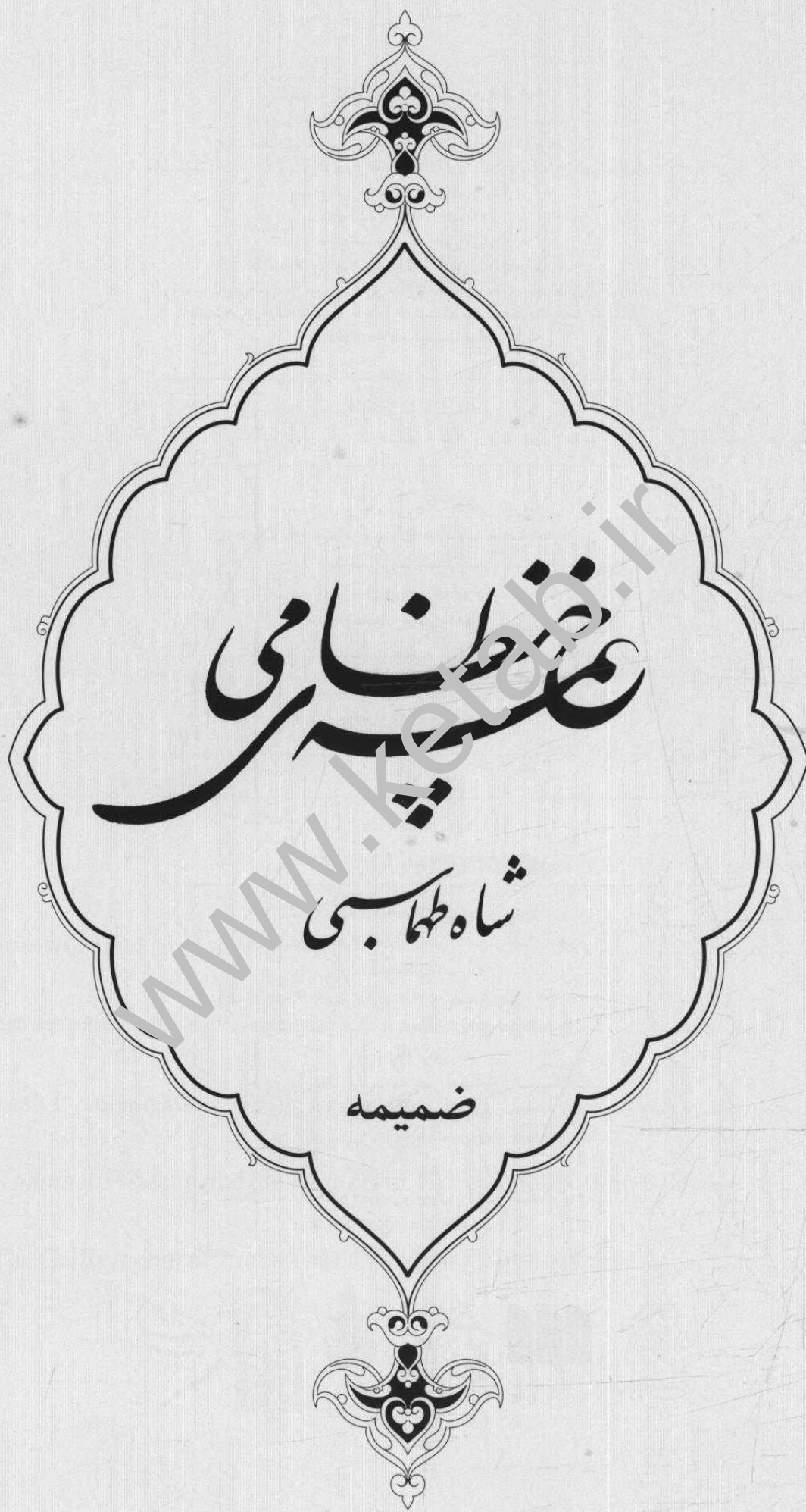

سرشناسه: نظامی، الیاس بن یوسف، ۹۵۳۰-۹۶۱۴
عنوان و نام پدیدآور: خمسه‌ی نظامی شاه طهماسبی؛ ضمیمه.
مشخصات نشر: تهران، فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران.
مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، انتشارات سازمان زیباسازی شهر تهران، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری: ۴۰ ص، مصور (رنگی).
شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۲-۲۸۹-۳.
وضعیت فهرست نویسی: فیبا.
شناسه افزوده: فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران.
مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر آثار هنری «متن»، سازمان زیباسازی شهر تهران، انتشارات.
یادداشت: برای مشاهده فیپای کامل ضمیمه به سایت کتابخانه ملی به نشانی:
www.nlai.ir مراجعه نمایید.

خمسه نظامی شاه طهماسبی
ضمیمه

مدیر اجرایی و ناظر فنی چاپ: افشین شیروانی
خوشنویسی بسم الله و عنوان: استاد سید محمد احصایی
مترجم: فرزاد جابر الانصار
ویراستار: ولی الله کاووسی
صفحه‌آرا: میثم رادمهر

نوبت چاپ: اول ۱۳۹۸
لینتوگرافی: فرآیند گویا
چاپ: ایبانه
صحافی: علی

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۲۳۲-۲۸۹-۳
کلیه حقوق چاپ، نشر برای ناشر محفوظ است.

مؤسسه تألیف، ترجمه و نشر: «متن»
تهران، انتهای خیابان فلسطین جنوبی، خیابان آهنگ،
بین پست بودزجر، شماره ۱۰.
تلفن: ۶۶۴۹۸۶۹۲-۴ - دورنگار: ۶۶۹۵۱۶۶۲ - صندوق پستی: ۳۷۷-۱۳۱۴۵
پست الکترونیکی: fo@matnpublishers.ir
فروشگاه مرکزی:
خیابان ولی عصر، نرسیده به چهارراه طالقانی، شماره ۸۵۵،
ساختمان مرکزی فرهنگستان هنر، تلفن: ۶۶۴۹۰۹۹۰
فروشگاه اینترنتی: www.matnpublishers.ir
فروشگاه مرکزی انتشارات سازمان زیباسازی شهر تهران:
میدان هفت تیر، خیابان مفتاح جنوبی، روبه روی ورزشگاه شهید شیرودی، پلاک ۲.
نشانی اینترنتی: www.zibasazi.ir

فهرست

۷	 سرآغاز/ علیرضا اسماعیلی
۹	 مقدمه / پیروز حناچی
۱۱	 تشعیر / محمد علی رجبی دوانی
۱۵	 خمسة نظامی و نگارگران سه مکتب / مهدی حسینی
۲۱	 خوشنویس خمسة نگارین / ولی الله کاووسی

Table of Contents

Foreword / Alireza Esmaili	3
Introduction / Frouz Hanachi	4
Tash'ir / Mohammad Ali Rajabi Davani	5
<i>Khamsa</i> of Nizami and the Painters of Three Schools / Mehdi Hosseini	8
The Calligrapher of Embellished <i>Khamsa</i> / Valiallah Kavusi	12

سرآغاز

علیرضا اسماعیلی

سرپرست فرهنگستان هنر جمهوری اسلامی ایران

همه عالم تن است و ایران دل نیست گوینده زین قیاس خجل
چون که ایران دل زمین باشد دل ز تن به بود یقین باشد
(هفت پیکر نظامی)

سنت کتاب آرایی در تاریخ هنر ایران سابقه‌ای دیرینه دارد. راین میان، از نیمه اول سده دهم هجری، مقارن با سلطنت شاه اسماعیل اول و شاه طهماسب صفوی و سرزین نقاشی و کتاب آرایی ایرانی که دنباله سنت شکوفای هرات در شرق ایران به شمار می‌آید، نسخه‌ای بسیار نفیسی باقی مانده که امروزه برگ‌برگ آنها زینت بخش موزه‌ها و مجموعه‌های مختلف در ایران و سراسر جهان است. در میان این گنج‌های پرگهر، دو نسخه چون کوه نور و دریای نور درخشش دارند و در نفاست و یکتایی بی‌انبازند: شاهنامه و خمسه شاه طهماسبی. خوشبختانه شاهنامه ۱۲ نسخه‌ای در چند سال گذشته به همت انتشارات فرهنگستان هنر چاپ و منتشر شد و با اقبال وسیع روبرو شد. در خارج از کشور روبرو گردید. اما خمسه شاه طهماسبی که در کتابخانه بریتانیا نگهداری می‌شود بی‌شک می‌توان گفت یکی از نفیس‌ترین و مهم‌ترین نسخ خطی است که از خمسه نظامی در تاریخ هنر ایران کتابت و تصویرسازی شده است. از این نسخه تاکنون فقط اوراقی چند به صورت پراکنده چاپ و منتشر شده و اکثر قریب به اتفاق صفحاتش به رؤیت مشتاقان دیدارش نرسیده است. این نسخه نفیس که متأسفانه بالای تعدادی از صفحات آن آب‌گرفتگی دارد و جلد و آستربردقعه اصلی آن نیز از بین رفته، مشتمل بر ۴۰۴ ورق (۸۰۸ صفحه)، در قطع سلطانی کوچک (۳۷×۲۴/۵ سانتی‌متر) است. این نسخه هر پنج مثنوی نظامی را به‌طور کامل دربردارد. تاریخ انجامة آن ۹۴۶ هجری است و هفده مجلس نقاشی، یک جفت شمس، سرلوح مزدوج، ده‌ها کتیبه مذهب، و بیش از هشتصد گونه تشعیر آن را آراسته است.

این نسخه به لحاظ خوشنویسی نیز ممتاز است؛ خطی دارد یک‌دست و استوار به قلم استاد مسلم و شاخص خط نستعلیق در عصر صفوی و بلکه تاریخ خوشنویسی ایران، شاه محمود نیشابوری، که از ابتدا تا انتها بر یک خط می‌رود و سستی و نقص در آن راه ندارد. تذهیب آن از بهترین نمونه‌های تذهیب عصر صفوی است: شکوهمند، باوقار، و در اوج ظرافت.